

Verslag verkenners Wilma de Boer-Leijnsma en Bert Blase t.b.v. de gemeenteraad van Leusden

Op 12 januari van dit jaar formuleerde de raad van de gemeente Leusden een verkennende opdracht met als doel de raad van advies te dienen op weg naar de vorming van een nieuw college. De raad stelde deze opdracht in handen van twee 'duo-verkenners', te weten Wilma de Boer-Leijnsma en Bert Blase. Hierbij ontvangt u het verslag van hun bevindingen. Het verslag mondt uit in een advies. Dit advies is verwoord in de vorm van een raadsbesluit. Als uw raad dit advies volgt, zou u in de Raad van 9 februari dit besluit kunnen bekrachtigen, zodat u de volgende stap zet op weg naar de formatie van een nieuw college.

De gesprekken

De eerste twee weken na de ontvangst van de opdracht, hebben wij een vertegenwoordiging van alle fracties tweemaal gesproken. Het eerste gesprek was een open, verkennend gesprek, waarin wij zoveel mogelijk hebben opgehaald van de wensen en gedachten die bij uw fracties leven. In het tweede gesprek hebben wij een voorkeursvariant aan de vertegenwoordigers van alle fracties voorgelegd, met de vraag hierop te reageren en deze van eventuele voorwaarden en opmerkingen te voorzien. Van al deze gesprekken is een verslag gemaakt, dat na ieder gesprek aan de betreffende fractie is voorgelegd, zodat er (achteraf) geen misverstand kan ontstaan over wat in deze gesprekken besproken is. De randvoorwaarden en opmerkingen die zijn gemaakt naar aanleiding van de voorkeursvariant zijn voor ons aanleiding geweest om in de derde week verdiepende gesprekken te voeren met de (voorzitters van de) vier fracties die in de voorkeursvariant werden genoemd. Dat wil zeggen de fracties van Lokaal Belangrijk (LB), CDA, GL/PvdA en CU/SGP. In de vierde week (de week waarin u dit verslag ontvangt) is nogmaals gesproken in deze samenstelling.

Dit proces heeft ertoe geleid dat de door ons voorgestelde en nader onderzochte voorkeursvariant van een coalitie tussen genoemde vier partijen door ons momenteel als niet haalbaar wordt beschouwd. Ons advies aan uw gemeenteraad is dan ook om deze voorkeursvariant niet als uitgangspunt te nemen in de volgende fase van de vorming van een nieuwe coalitie en college.

Voordat we ingaan op onze motivatie om deze coalitie bij voorrang te onderzoeken, besteden we op deze plek graag nog aandacht aan de door sommigen geopperde voorkeur naar een nog bredere coalitie dan de door ons voorgestelde. We gaan daarbij niet in op de reactie en motivatie van iedere fractie en ook niet op iedere variant afzonderlijk. Maar de rode draad is dat een dergelijke verbreding aan de ene kant niet de voorkeur heeft van een deel van de eerdergenoemde fracties en aan de andere kant wordt afgewezen door een deel van de overige fracties. De verkenners zijn daarom tot de conclusie gekomen dat de nu onderzochte brede variant het meest kansrijk zou zijn.

NB: Een bijzondere invulling van een brede coalitie is de suggestie om tot een 'zakenkabinet' (of extraparlamenteair college) te komen. Deze suggestie is door een enkele fractie gedaan. De wethouders zouden in dat geval geworven worden op basis van een opgesteld bestuurlijk profiel en niet op politieke kleur. Uit onze gesprekken is hiervoor onvoldoende draagvlak gebleken en daarom is dit idee ook niet verder verkend. We kunnen uiteraard niet uitsluiten dat het draagvlak hiervoor onder invloed van lopende ontwikkelingen verandert. Indien uw raad van mening is dat dit alsnog onderzoek verdient, raden wij u aan dit in een expliciete vervolgoopdracht te verwoorden. Dit geldt overigens voor iedere andere denkbare variant.

NB2: De brede coalitie zoals door ons is verkend, sluit zeker niet uit, dat er een andere verhouding komt tussen coalitie en oppositie dan de afgelopen periode. Integendeel. De verkenners zagen in deze coalitiesamenstelling een kans om die verhouding structureel meer vruchtbaar te maken.

Concreet betekent dit dat goede ideeën en initiatieven vanuit de (nieuwe) oppositie heel goed een positief onthaal zouden kunnen vinden bij de (nieuwe) coalitie (en vice versa).

Aandachtspunten

In de besprekingen van de afgelopen weken zijn alle punten die in uw opdracht staan beschreven met uw fracties besproken. Het werd duidelijk dat zowel op het inhoudelijke, personele en relationele vlak, de door ons geschetste voorkeursvariant, niet vanzelfsprekend tot stand zou komen. Toch zagen wij goede redenen om deze mogelijkheid als eerste te verkennen. Immers, in deze variant zou de gepolariseerde verhouding tussen coalitie en oppositie kunnen verminderen, zodat de verschillen tussen de fracties niet een verlammeende werking zouden hebben, maar juist elkaar kunnen versterken. Ook komt een bredere en betere afspiegeling van de Leusdense samenleving terug in deze samenstelling, doordat de drie grootste partijen (aangevuld met een vierde) daarin zitting zouden nemen. Juist door inhoudelijke 'flanken' samen te brengen, in combinatie met partijen die een middenpositie innemen, zou deze coalitie in onze ogen de gemeente Leusden van een passend dagelijks bestuur kunnen voorzien.

De verkenner realiseerden zich dat dit niet de meest gemakkelijke weg was. Tenslotte zijn er inhoudelijke, personele en relationele geschilpunten geconstateerd. De verkenner hebben hiervoor oplossingen opgehaald en ingebracht. Neem het voorbeeld van de energietransitie. Het is bekend dat er op dit punt verschillen in overtuiging zijn. Door deze verschillen niet 'weg te poetsen' in een coalitieakkoord, maar door ze juist over te laten aan de besluitvorming in de raad, hoeft geen enkele fractie 'in te leveren'. Ook de lokale democratie is hierbij gebaat.

Wij noemen dit, omdat wij ons realiseren dat in een smallere coalitie (hetzij opgebouwd vanuit de romps van de oude coalitie, hetzij vanuit de oude oppositie), het heikele vraagstuk van de energietransitie wellicht makkelijker opgelost wordt. Immers, de neuzen in de smalle coalitie staan meer dezelfde kant op. Maar elk van die varianten zou minder goed recht doen aan de uitkomst van de verkiezingen en de tegenstelling die in raad en samenleving daarover bestaat, wordt er niet mee opgelost, integendeel. Vandaar dat de verkenner de voorkeur gaven aan het onderzoeken van deze brede coalitie.

Naast de vorming van een nieuw college, is ook het verbeteren van de verhoudingen in de gemeenteraad besproken. In de gesprekken is ons gebleken dat op dit punt:

- alle partijen waarde hechten aan een meer constructieve sfeer in de raad
- diverse fracties inmiddels het initiatief hebben genomen om te werken aan de onderlinge relatie en communicatie
- het werken aan de cultuur in de gemeenteraad voortvarend dient te worden opgepakt, in het verlengde van de eerdere pogingen daartoe
- de aanpak hiervan niet aan de coalitie moet worden overgelaten, maar integendeel, juist de gehele raad aangaat

Op de vraag of de raad door wil gaan met de formulering van een raadsagenda, reageren de fracties uit uw raad positief. Terecht wordt daaraan toegevoegd dat dit alleen zin heeft als het coalitieakkoord daar ruimte voor geeft, zoals dat na de verkiezingen het geval was. Aangezien op dit moment nog geen duidelijk zicht is op de aard van het af te sluiten coalitieakkoord, adviseren wij uw raad op dit punt nog geen definitief besluit te nemen, maar eerst te bezien welk karakter het nieuwe coalitieakkoord zal hebben.

De verschillen in visie tussen de vier fracties op het vlak van het inhoudelijke programma, de samenstelling van het college en de onderlinge relaties zijn in de verkenning niet overbrugd. De

verkenner hebben dit geconstateerd en menen dat het verstandig is om u van deze tussenstand in kennis te stellen. Ons advies aan u is om te constateren dat deze 'brede' vorm van coalitie op dit moment niet gerealiseerd kan worden. Zoals eerder gezegd betekent dit in onze ogen dat een nog bredere coalitie dan dit (tot aan raadsbreed aan toe) op dit moment niet op steun van de meerderheid van uw raad kan rekenen.

Wat nu?

Nu de onderzochte mogelijkheid tot een brede coalitie is weggefallen, ligt het in onze ogen voor de hand dat uw raad een vervolgopdracht formuleert. Deze zou de focus moeten leggen op het onderzoeken van een 'smallere' coalitie. Daarvoor is het aanstellen van 'duo-verkenner', zoals de afgelopen weken het geval is geweest, niet nodig.

Een mogelijkheid van een smalle coalitie, die niet door ons is onderzocht, maar wel als alternatief is benoemd, is een samenwerking tussen LB, CDA en Sociaal Leusden. Vanwege het smalle karakter ervan en vanwege het feit dat hiermee de brug tussen oppositie en coalitie niet geslagen zou worden, had deze mogelijkheid niet onze voorkeur. Omdat de voorkeursvariant niet haalbaar is gebleken, ligt het voor de hand om deze mogelijke coalitie nu alsnog te onderzoeken.

Voor de volledigheid: ook denkbaar is een coalitie van een andere samenstelling, gesteund door alle fracties met uitzondering van LB en/of CDA. Los van het feit dat de verkenner het onverstandig achten om de grootste fractie(s) niet in de coalitie op te nemen, hebben wij in de verkenning geconstateerd dat dit voor een aantal partijen die aan deze constructie steun zouden moeten geven, op dit moment geen begaanbare weg is. Zeker niet voordat de hierboven genoemde mogelijkheid is onderzocht.

Advies

Ons advies luidt daarom (op basis van de nu ingenomen posities):

- Een vervolgopdracht te formuleren voor een verkenner/informateur om onderzoek te doen naar de haalbaarheid van een akkoord tussen de fracties van LB, CDA en Sociaal Leusden. Op basis van dit akkoord kan een college worden geïnstalleerd dat kan rekenen op de steun van een meerderheid van de raad. Parallel dient aandacht te worden besteed aan het vraagstuk van de beoogde werkwijze en cultuur in de gemeenteraad, met name voor wat betreft de interactie tussen oppositie en coalitie.

Leusden, 7 februari 2023

Wilma de Boer-Leijnsma en Bert Blase

Concept raadsbesluit

Indien uw raad dit advies overneemt, kan de raad dit bekrachtigen met het volgende besluit:

De raad besluit:

- kennis te nemen van het verslag van de verkenner Wilma de Boer-Leijnsma en Bert Blase
- opdracht te geven aan een verkenner/informateur om onderzoek te doen naar de haalbaarheid van een akkoord tussen de fracties van LB, CDA en Sociaal Leusden op basis waarvan een college worden geïnstalleerd dat kan rekenen op de steun van een meerderheid van de raad
- indien dit niet mogelijk blijkt, daarover te rapporteren aan de raad
- de voorzitter van de gemeenteraad en de griffie verzoeken om aandacht te besteden aan de beoogde cultuur in de gemeenteraad, met name voor wat betreft de interactie tussen oppositie en coalitie.